

**BỘ QUỐC PHÒNG
HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ**

NGUYỄN ĐÌNH BẮC

**Phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên
Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC

HÀ NỘI - 2013

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, trích dẫn trong luận án là trung thực và có nguồn gốc xuất xứ rõ ràng.

TÁC GIẢ LUẬN ÁN**NGUYỄN ĐÌNH BẮC**

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
TRANG PHỤ BÌA	
LỜI CAM ĐOAN	
MỤC LỤC	
MỞ ĐẦU	4
TỔNG QUAN VỀ VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	7
Chương 1 THỰC CHẤT VÀ MỘT SỐ VẤN ĐỀ CÓ TÍNH QUY LUẬT PHÁT HUY CHỦ NGHĨA YÊU NƯỚC CỦA THANH NIÊN QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM	23
1.1. Thực chất phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam	23
1.2. Một số vấn đề có tính quy luật phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam	57
Chương 2 THỰC TRẠNG VÀ NHỮNG NHÂN TỐ CƠ BẢN TÁC ĐỘNG ĐẾN PHÁT HUY CHỦ NGHĨA YÊU NƯỚC CỦA THANH NIÊN QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM HIỆN NAY	79
2.1. Thực trạng phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay	79
2.2. Những nhân tố cơ bản tác động đến phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay	98
Chương 3 MỘT SỐ GIẢI PHÁP CƠ BẢN PHÁT HUY CHỦ NGHĨA YÊU NƯỚC CỦA THANH NIÊN QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM HIỆN NAY	116
3.1. Nâng cao chất lượng giáo dục, bồi dưỡng và tự giáo dục, tự bồi dưỡng chủ nghĩa yêu nước của thanh niên quân đội	116
3.2. Tích cực đưa thanh niên quân đội vào hoạt động thực tiễn để hiện thực hóa và kiểm nghiệm việc phát huy chủ nghĩa yêu nước của họ	130
3.3. Giải quyết và thực hiện đúng đắn các lợi ích cơ bản, tạo động lực phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên quân đội	142
KẾT LUẬN	153
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN	155
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	157
PHỤ LỤC	171

MỞ ĐẦU

1. Giới thiệu khái quát về đề tài luận án

Đề tài “*Phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay*” là vấn đề nghiên cứu đã được tác giả luận án quan tâm, ấp ủ và chuẩn bị từ lâu. Qua nghiên cứu tác giả thấy rằng, việc phát huy chủ nghĩa yêu nước Việt Nam của các tầng lớp nhân dân luôn có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Tuy nhiên, phát huy chủ nghĩa yêu nước của một đối tượng cụ thể và đặc thù như thanh niên quân đội, nhất là trong điều kiện hiện nay là một vấn đề mới và khó. Trên cơ sở sưu tầm hệ thống tài liệu khá đầy đủ, được sự góp ý, giúp đỡ của các chuyên gia, các nhà khoa học đã cho phép tác giả triển khai nghiên cứu đề tài này.

Trong đề tài luận án, tác giả tập trung đi sâu phân tích, làm sáng tỏ cơ sở lý luận và thực tiễn phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên quân đội hiện nay, trên cơ sở đó đề xuất những giải pháp cơ bản mang tính thiết thực và khả thi để nâng cao chất lượng, hiệu quả quá trình phát huy. Đây là một đề tài nghiên cứu hoàn toàn không trùng lặp với các công trình khoa học đã công bố.

Kết cấu của đề tài luận án gồm: Mở đầu, 3 chương (7 tiết), kết luận, danh mục tài liệu tham khảo, phụ lục và các công trình nghiên cứu có liên quan của tác giả.

2. Lý do lựa chọn đề tài luận án

Chủ nghĩa yêu nước là sợi chỉ đỏ xuyên suốt chiều dài lịch sử, trở thành chuẩn mực cao nhất của đạo lý và đứng đầu trong bậc thang giá trị văn hóa tinh thần của dân tộc, làm điểm tựa cho sự trường tồn của đất nước, đồng thời là một trong những nhân tố giữ vai trò quyết định đến sức mạnh dựng nước và giữ nước hàng ngàn năm của dân tộc ta, cũng như trong sức mạnh chiến đấu của Quân đội nhân dân Việt Nam gần bảy thập kỷ qua.

Đối với con người Việt Nam nói chung và thanh niên quân đội nói riêng, chủ nghĩa yêu nước luôn là một thành tố quan trọng trong nhân cách, nếu được khơi dậy và phát huy thường xuyên, đúng cách sẽ tạo ra động lực tinh thần to lớn

và mạnh mẽ, thúc đẩy họ phấn đấu vươn lên, cống hiến và trưởng thành. Trong chiến tranh giải phóng dân tộc trước đây, chủ nghĩa yêu nước trong thanh niên quân đội được phát huy cao độ, qua đó đã chuyển hóa thành sức mạnh vật chất để chiến đấu và chiến thắng kẻ thù. Ngày nay, phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên quân đội vẫn có ý nghĩa đặc biệt quan trọng và cấp thiết, không những tạo ra động lực tinh thần to lớn và mạnh mẽ thúc đẩy thanh niên quân đội sẵn sàng nhận và hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao, mà còn góp phần nâng cao sức mạnh tổng hợp của quân đội, đồng thời là bước chuẩn bị nguồn nhân lực chiến lược cho sự nghiệp đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, cho sự phát triển bền vững của dân tộc.

Thực tiễn thời gian qua cho thấy, việc phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên quân đội luôn được lãnh đạo, chỉ huy, các tổ chức quần chúng các cấp trong quân đội xác định là một trong những nội dung trọng tâm của công tác giáo dục chính trị - tư tưởng, công tác đoàn và phong trào thanh niên ở các đơn vị cơ sở. Mặc dù vậy, trước những tác động của các yếu tố khách quan và chủ quan, việc phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên quân đội, bên cạnh những ưu điểm vẫn tồn tại những hạn chế cần được khắc phục. Đặc biệt, trước yêu cầu ngày càng cao của nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong thời kỳ mới và những ảnh hưởng tiêu cực của mặt trái nền kinh tế thị trường, cùng âm mưu, thủ đoạn của các thế lực thù địch trong chiến lược “diễn biến hòa bình”... đã và đang tác động không nhỏ đến tâm tư, tình cảm, ý thức trách nhiệm và chất lượng hoàn thành nhiệm vụ của thanh niên quân đội hiện nay.

Tình hình đó đặt ra yêu cầu một cách cơ bản, có hệ thống cả những vấn đề lý luận lẫn những vấn đề thực tiễn để phát huy hơn nữa chủ nghĩa yêu nước của thanh niên quân đội hiện nay, nhằm đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của việc nâng cao phẩm chất người thanh niên thời đại Hồ Chí Minh và yêu cầu, nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong thời kỳ mới.

3. Mục đích nghiên cứu của đề tài luận án

Trên cơ sở phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên quân đội góp phần làm gia tăng động lực tinh thần to lớn, giúp thanh niên quân đội sẵn sàng nhận và hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của đề tài luận án

* *Đối tượng nghiên cứu của đề tài* là một số vấn đề lý luận và thực tiễn phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay.

* *Phạm vi nghiên cứu của đề tài* là thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam (trọng tâm là thanh niên làm nghĩa vụ quân sự ở các đơn vị làm nhiệm vụ huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu), thời gian từ năm 2005 đến nay.

5. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài luận án

* *Đóng góp mới về khoa học của đề tài luận án*

- Góp phần làm rõ quan niệm về phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam.

- Luận giải một số vấn đề có tính quy luật phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam.

- Đề xuất một số giải pháp cơ bản phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay.

* *Ý nghĩa về lý luận và thực tiễn của đề tài luận án*

- Kết quả nghiên cứu của đề tài góp phần cung cấp luận cứ khoa học cho việc phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay.

- Đề tài có thể sử dụng làm tài liệu tham khảo trong nghiên cứu, giảng dạy và học tập ở các học viện, nhà trường và các đơn vị trong toàn quân.

TỔNG QUAN VỀ VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU

1. Tình hình nghiên cứu có liên quan đến đề tài luận án

1.1. Nội dung các công trình nghiên cứu về chủ nghĩa yêu nước và phát huy chủ nghĩa yêu nước Việt Nam

** Nội dung các công trình nghiên cứu về chủ nghĩa yêu nước Việt Nam*

Ngay từ buổi đầu dựng nước trong nhận thức, tư tưởng và tâm hồn mỗi người dân Việt Nam đã hình thành rất sớm lòng yêu nước, thương nòi rất nồng nàn và mãnh liệt. Đó là dòng tư tưởng, tình cảm bao trùm và chi phối toàn bộ đời sống tinh thần của con người Việt Nam. Chính vì vậy, từ trước tới nay, chủ nghĩa yêu nước Việt Nam luôn luôn là một đề tài rộng lớn, thu hút sự quan tâm của các nhà lãnh đạo Đảng, Nhà nước và quân đội, cũng như các nhà khoa học và các ngành khoa học khác nhau.

Về sự hiện hữu và vai trò của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam

Trước đây và cả hiện nay, vẫn có quan niệm cho rằng, ở Việt Nam chưa có chủ nghĩa yêu nước mà chỉ tồn tại tinh thần yêu nước, lòng yêu nước, tình cảm yêu nước hoặc phong trào yêu nước, v.v.. Để góp phần giải tỏa mọi hoài nghi cùng những ý kiến và các quan niệm khác nhau, trên cơ sở đó đi đến nhận thức thống nhất về vấn đề này, cho đến nay đã có khá nhiều công trình, bài viết nghiên cứu và luận giải rất sâu sắc, đáng chú ý như: tác giả Trần Xuân Trường trong tác phẩm “*Chủ nghĩa yêu nước Việt Nam thời đại Hồ Chí Minh*” [144], qua nghiên cứu lý luận và tổng kết thực tiễn, đã khẳng định một cách dứt khoát: “Có, có một chủ nghĩa yêu nước Việt Nam và các trào lưu yêu nước như nó đã xuất hiện ở Việt Nam xứng đáng được gọi là chủ nghĩa yêu nước” [144, tr. 5 - 6]. Tác giả còn chỉ ra rằng: chủ nghĩa yêu nước Việt Nam đã hình thành và phát triển được một hệ thống những quan điểm về con đường cứu nước, về mục tiêu xã hội, về chiến lược và sách lược đấu tranh.... Nói tóm lại, ở Việt Nam đã hình thành và phát triển một lý luận yêu nước với tính cách một bộ phận của lý luận cách mạng Việt Nam. Chính bằng cách đó, “chủ nghĩa yêu nước Việt Nam đã

làm cho mình có đầy đủ yếu tố để trở thành một chủ nghĩa yêu nước với ý nghĩa hoàn chỉnh của từ này” [144, tr. 55].

Ngoài ra, tác giả còn nhấn mạnh đến vai trò, giá trị to lớn của chủ nghĩa yêu nước đối với sự hình thành, phát triển lịch sử dân tộc: “Chủ nghĩa yêu nước là dòng sữa tinh thần nuôi sống dân tộc Việt Nam từ thời lập quốc xa xưa cho đến ngày nay và mãi mãi mai sau. Dân tộc Việt Nam còn thì còn chủ nghĩa yêu nước, chủ nghĩa yêu nước là động lực chủ yếu của dân tộc trong công cuộc dựng nước và giữ nước” [144, tr. 5].

Cùng chung những quan điểm như trên, tác giả Nguyễn Trọng Phúc, trong tác phẩm “*Chủ nghĩa yêu nước truyền thống Việt Nam*” [104] còn chỉ ra sự khác nhau căn bản giữa tư tưởng, tình cảm và tinh thần yêu nước với chủ nghĩa yêu nước ở Việt Nam. Theo tác giả, “Yêu nước là tình cảm đặc biệt của con người, của mỗi người đối với quê hương, đất nước, Tổ quốc mình. Ở Việt Nam tình cảm đặc biệt đó còn phát triển thành tư tưởng yêu nước, chủ nghĩa yêu nước. Như vậy, nó đã vượt ra khỏi trạng thái tâm lý, tình cảm thông thường của con người để đạt tới giá trị cao về tư tưởng, lý luận và chính trị” [104, tr. 22]. Từ đó, tác giả đã khẳng định những giá trị đặc biệt của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam: “Chủ nghĩa yêu nước là truyền thống quý báu, là tài sản tinh thần vô giá của dân tộc Việt Nam” [104, tr. 32]; “Chủ nghĩa yêu nước Việt Nam là chính trị - xã hội, là đạo đức, là văn hóa, là nhân văn” [104, tr. 36].

Đồng quan điểm đó, tác giả Song Thành cho rằng: “cùng với sự hình thành dân tộc và nhà nước dân tộc, lòng yêu nước chủ yếu từ một tình cảm, một yếu tố tâm lý - xã hội đã phát triển thành một ý thức xã hội. Trải qua quá trình phát triển của lịch sử dân tộc, ý thức đó ngày càng được bổ sung, phát triển thành một hệ thống, khi đó yêu nước từ một tình cảm, một ý thức có khả năng phát triển thành chủ nghĩa yêu nước, có ý nghĩa như một hệ tư tưởng. Đó là trường hợp của Việt Nam” [120, tr. 36].

Như vậy, điểm chung của các tác giả đều khẳng định một cách rõ ràng sự tồn tại “hiện thực”, thực sự trước đây, hiện nay và cả trong tương lai của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam; đồng thời cũng chỉ rõ vai trò, giá trị to lớn của nó trong lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc ta. Đây là nền tảng, chỗ dựa căn bản, là cơ sở lý luận và thực tiễn quan trọng để tác giả luận án lựa chọn đề tài nghiên cứu “*Phát huy chủ nghĩa yêu nước của thanh niên Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay*”.

Quan niệm và nội dung cơ bản của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam

Trong công trình “*Một số vấn đề về giáo dục chủ nghĩa yêu nước, xây dựng ý chí quyết chiến, quyết thắng cho quân và dân ta trong thời kỳ mới*” [33] do tác giả Phùng Khắc Đăng (chủ biên), dưới góc độ chính trị - văn hóa, các tác giả đã nghiên cứu, luận giải và đưa ra khái niệm về chủ nghĩa yêu nước một cách khá đầy đủ và khoa học. Các tác giả cho rằng, *chủ nghĩa yêu nước* là: “hệ thống những quan điểm, tư tưởng, tình cảm đối với đất nước, được biểu hiện cụ thể ở tình yêu quê hương, xứ sở, tiếng nói, chữ viết, nền văn hóa, yêu thương đồng bào..., sự cống hiến sức lực, tài năng và trí tuệ, tinh thần xả thân vì sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đó là một giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp và bền vững, là cội nguồn và động lực tinh thần to lớn phát huy sức mạnh của khối đại đoàn kết toàn dân tộc” [33, tr. 9].

Dưới góc độ tiếp cận đó, các tác giả đã phân chia quá trình hình thành, phát triển của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam thành hai giai đoạn là chủ nghĩa yêu nước Việt Nam truyền thống và chủ nghĩa yêu nước Việt Nam hiện đại - chủ nghĩa yêu nước xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Do vậy, nội dung của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam cũng được phân thành hai bộ phận: *Một là*, những nội dung cơ bản của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam truyền thống, bao gồm: “Tình yêu quê hương, đất nước con người; ý thức bảo vệ bản sắc văn hóa dân tộc; sự gắn bó cố kết cộng đồng, hướng về dân, lấy dân làm gốc; ý thức bảo vệ toàn vẹn lãnh thổ quốc gia, ý thức sâu sắc về độc lập dân tộc và lòng tự hào, tự tôn dân tộc; ý thức xây dựng đất nước”

[33, tr. 14 - 18]. *Hai là*, chủ nghĩa yêu nước Việt Nam hiện đại gồm những nội dung chủ yếu là: “yêu nước gắn liền với yêu chủ nghĩa xã hội; chứa đựng ý chí tự lực, tự cường, quyết vươn lên xóa đói giảm nghèo, lạc hậu, vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh; chứa đựng ý chí quyết tâm bảo vệ độc lập chủ quyền và sự thống nhất toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc, tinh thần xả thân vì Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa; chứa đựng tinh thần đại đoàn kết dân tộc và tinh thần quốc tế vô sản” [33, tr. 29 - 37].

Trong “*Tài liệu giáo dục chủ nghĩa yêu nước Việt Nam*” [2], dưới góc độ tiếp cận của khoa học chính trị, các tác giả đã quan niệm: “*chủ nghĩa yêu nước* là một phạm trù thuộc lĩnh vực ý thức xã hội, bao gồm tư tưởng và tình cảm của một dân tộc. Nội dung chính của chủ nghĩa yêu nước là tình yêu và lòng trung thành với Tổ quốc” [2, tr.8].

Bên cạnh đó, các tác giả cũng chỉ ra cơ sở hình thành, phát triển của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam và biểu hiện của nó trong các giai đoạn, thời kỳ lịch sử khác nhau của dân tộc. Từ đó đã vạch ra những nội dung cơ bản của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam: yêu quê hương, xứ sở, gắn bó trong cộng đồng dân tộc; ý thức sâu sắc về độc lập, tự chủ, bảo vệ chủ quyền, thống nhất và toàn vẹn lãnh thổ quốc gia, bản sắc văn hóa dân tộc; mưu trí, dũng cảm, sẵn sàng xả thân cứu nước, cần cù, sáng tạo trong sản xuất; trọng nghĩa tình, nhân hậu, thủy chung, đại nghĩa hào hiệp, chủ nghĩa nhân đạo, nhân văn. Các tác giả còn nhấn mạnh rằng: “Trong mỗi thời kỳ lịch sử, chủ nghĩa yêu nước có những biểu hiện riêng, do điều kiện lịch sử cụ thể và hệ tư tưởng quy định. Nhưng chủ nghĩa yêu nước của dân tộc ta có nội dung thống nhất, xuyên suốt như trên” [2, tr. 37].

Những kết quả nghiên cứu trên đây là cơ sở lý luận quan trọng để tác giả luận án kế thừa, tiếp thu, trên cơ sở đó có thể đưa ra quan niệm đầy đủ về chủ nghĩa yêu nước Việt Nam và đặc trưng cơ bản của nó dưới góc độ tiếp cận, luận giải của phương pháp luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử.